

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
“ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА”

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

М.А.Н.

• Мала академія наук
• України під егідою
• ЮНЕСКО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ XVII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ “АКАДЕМІЧНА Й УНІВЕРСИТЕТСЬКА НАУКА: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ”

12-13 ГРУДНЯ 2024 РОКУ

УДК 338.245.4

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Титаренко Л.М.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
titarenkolm@gmail.com

Найвища важливість розвитку людського капіталу в усі часи є поза сумнівом. Людський капітал був і залишається головним чинником забезпечення економічного розвитку країни та її конкурентоспроможності у глобальному вимірі. **Наразі** – це потужний ресурс воєнного протистояння та післявоєнної відбудови країни, ключовий рушій подальшої євроінтеграції. Воєнна агресія Росії проти України змінила траєкторію розвитку людського капіталу. Хід війни був визначений саме громадянським суспільством, відбулася трансформація процесів, де людський капітал відіграє найвищу цінність. Консолідація зусиль цивільних, військових, волонтерів, всіх, хто тримає будь-який фронт нашої країни має вагомий внесок для результату. Саме людський капітал визначає можливість існування України на глобальній карті.

Тому пріоритетом будь-якої влади, яка опікується майбутнім власної країни має бути розвиток людини як особистості, розширення її можливостей та потреб, перетворення її на повноцінного економічного суб'єкта. Після завершення війни Україна матиме колосальні потреби людського капіталу. В цій ситуації суттєве значення має наявність стратегії розвитку людського капіталу, що враховує закономірності розвитку національної економіки, специфіку функціонування економічних систем у воєнний та повоєнний період. У 2021 році в Україні була ухвалена і затверджена **Стратегія людського розвитку**. Але розвиток людського капіталу повинен базуватися на пріоритетах, що спрямовані на подолання негативних наслідків, спричинених війною.

Збройна агресія російського режиму проти України спричинила значні людські втрати й унеможливила збалансовану репродукцію людського капіталу. Одним з таких системних наслідків є значна втрата людських ресурсів країни

через вимушену міграцію біженців війни. Так, за оцінками Центру економічної стратегії, на кінець червня 2023 р. за кордоном через війну перебували 5,6–6,7 млн українців. Це на 0,3–0,5 млн більше, ніж на початку року. Насамперед біженці війни – це жінки (найбільшою є частка жінок віком 35–49 років – 18 %) та діти [1]. За розрахунками експертів, річні втрати української економіки від неповернення біженців становитимуть від 2,6 % до 7,7 % довоєнного ВВП [3].

У цьому контексті експерти вбачають доцільним розроблення державних просвітницько-інформаційних програм, спрямованих на: подолання негативного ставлення до тих, хто вимушено залишив Україну на законних підставах; висвітлення перспектив та популяризацію планів відновлення України, важливості єднання, згуртованості українців. Для ефективного процесу повернення українців в країну та ліквідації мотивів повторної еміграції, українцям важливо провадити ефективну політику їх реінтеграції. Аналітики Міжнародної організації з питань міграції ототожнюють стійке повернення мігрантів та їх успішну реінтеграцію в країні походження.

Очевидно, що на Україну чекають дуже серйозні проблеми у сфері демографії і відтворення трудових ресурсів. Тому провідна роль в процесі реінтеграції має належати державі за активної участі бізнесу та організацій громадянського самоврядування. Водночас завдання реінтеграції поширюються на економічні, соціальні й психологічні аспекти повернення вимушених мігрантів до життя на батьківщині.

Фахівці Центру сталого миру та демократичного розвитку (SeeD) з березня по червень 2023 року за участі понад 5900 респондентів по всій Україні (за виключенням тимчасово окупованих територій) провели дослідження Індексу людського капіталу для повоєнного відновлення в Україні. Експерти доводять, що людський капітал для відновлення – це знання, навички та здоров'я людей, які вони набули протягом життя, а також внутрішнє бажання та мотивація допомагати відновлювати та відбудувувати Україну, що потребує довгострокової стратегії розвитку.

Існують певні пропозиції щодо повоєнного відновлення України, але конкретизувати і моделювати в умовах невизначеності й високої турбулентності, вельми проблематично. Наразі розроблено План відновлення України спрямований на прискорення стійкого економічного зростання. В рамках плану визначено перелік Національних програм для досягнення ключових результатів. Аналітики зазначають, що у відповідності до плану, передбачається 850 проєктів у відновлення економіки країни протягом 10 років. Згідно цього плану очікується щорічний приріст ВВП більше 7%, а за індексом людського капіталу країна увійде в рейтинг ТОП 25 країн. Але дуже важливо, щоб усі проєкти були тісно пов'язані з реальною перебудовою суспільства, у якому людина буде активно задіяна в процесі формування свого життя, що й спонукає її до інновацій та стійкого економічного розвитку.

Для відбудови економіки Україні наразі і в майбутньому вкрай потрібна інша за кваліфікацією робоча сила, яка буде здатна відбудувати промисловість, аграрний сектор, енергетику, інфраструктуру та інші сфери на принципово нових підходах. Водночас повоєнна відбудова країни покликана допомогти прискоренню здійснення більш масштабних та ефективних інвестицій в людський капітал заради зміцнення соціальної справедливості та зростання економіки.

Література:

1. *Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? Фінальний звіт.* URL: <https://ces.org.ua/refugees-from-ukraine-ukr-final-report/>
2. *Як повернути українських біженців додому, – дослідження.* URL: <https://texty.org.ua/fragments/109236/yak-povernuty-ukrayinskyh-bizhenc...>
3. *Rishennia dlia peremohy: doslidnyky vyznachyly indeks liudskoho kapitalu dlia vidnovlennia Ukrainy. Rubryka. Media rishen.* URL: <https://rubryka.com/2023/10/17/indeks-lyudskogo-kapitalu>